

حافظه

RAM

آنچه در این فصل می آموزید:

/ کنترل میزان مصرف حافظه در سیستم

/ اجرای برنامه های ارزیابی و سنجش حافظه

/ نمایش اطلاعات حافظه ویندوز به کمک برنامه Sandra

/ آماده شدن برای ارتقا حافظه سیستم

/ عیب یابی نصب حافظه در سیستم

/ حذف کاربرد حافظه بسط یافته و حافظه توسعه یافته در محیط ویندوز

/ کنترل مقدار فیزیکی مصرف RAM در محیط ویندوز

قبل از اینکه CPU بتواند برنامه ها را اجرا کند، دستورات و اطلاعات آن برنامه باید

داخل حافظه Ram کامپیوتر منتقل و مستقر شوند. در این فصل روش نگهداری

اطلاعات در حافظه Ram را می آموزید و اینکه چرا اطلاعات داخل حافظه Ram

فرار هستند (یعنی با قطع برق یا خاموش شدن کامپیوتر همه اطلاعات موجود در این

حافظه از بین می روند)، و اینکه چرا انواع حافظه Ram عرضه شده اند.

بر روی وب یا داخل مجلات و بروشورها و کتابهای کامپیوتر اغلب توصیه های

مطالعه می کنید که مقدار لازم حافظه Ram برای سیستم شما را اعلام می کنند. اغلب

اعلام می شود که حداقل 126 تا 512 مگابایت حافظه Ram برای عملکرد مناسب یک سیستم لازم است.

درک مفهوم لایه های ذخیره سازی

داخل کامپیوترهای شخصی از دیسک ها برای نگهداری دائمی و بلند مدت اطلاعات استفاده می کنیم. اطلاعات داخل دیسک سخت از طریق مغناطیس نمودن سطح دیسک انجام می گیرد. به دلیل روش مغناطیسی ذخیره اطلاعات در دیسک سخت (در مقابل روش الکترونیکی) این وسیله قابلیت نگهداری دائمی و بلند مدت اطلاعات را دارد و با قطع برق یا خاموش شدن سیستم اطلاعات مستقر در دیسک از بین نرفته و ماندگار هستند چون دیسک سخت برای نگهداری اطلاعات نیاز به جریان برق دائمی ندارد. اما حافظه Ram اطلاعات را بطور موقت نگهداری می کند بدیهی است که با قطع برق یا خاموش شدن سیستم این اطلاعات از بین خواهند رفت.

فن آوریهای گوناگون برای ذخیره سازی اطلاعات ابداع شده اند که اغلب آنها را بر اساس سرعت، هزینه و ظرفیت ذخیره سازی طبقه بندی می کنند. معمولاً دیسک ها وسایل مکانیکی هستند و به همین دلیل سرعت عملیات آنها نسبت به انواع حافظه های الکترونیکی بسیار کندتر است. در شکل زیر نمایی از انواع وسایل ذخیره سازی و در سمت راست کندترین وسیله ذخیره سازی را نشان داده ایم.

جریان اطلاعات از حافظه RAM به پردازنده (CPU)

هرگاه Cpu برای اجرای عملیات به اطلاعات یا دستوری نیاز داشته باشد ابتدا آنها را داخل حافظه میانجی L1 جستجو می کند. اگر اطلاعات مورد نیاز را آنجا پیدا نکند به سراغ حافظه میانجی L2 خواهد رفت. اگر اطلاعات مورد نیاز را آنجا هم پیدا نکند پس Cpu باید نشانی آدرس آن اطلاعات را از طریق گذرگاه سیستم به حافظه Ram ارسال نماید. درخواست اطلاعات از Cpu باندا به تراشه کنترل کننده حافظه می رسد. کنترل کننده حافظه از آدرس رسیده استفاده می کند و اطلاعات یا دستور مورد نیاز Cpu را پیدا می کند. پس از اینکه کنترل کننده حافظه این اطلاعات را پیدا می کند آن را از طریق گذرگاه سیستم به Cpu ارسال می کند.

انجام مراحل فوق نیاز به زمان دارند. در سیستم های جدید به منظور افزایش کارایی سیستم از روشهایی استفاده می کنند تا تاخیر زمانی درخواست و دریافت اطلاعات را کاهش دهند.

سازماندهی حافظه RAM توسط کامپیوترهای شخصی

در حافظه Ram اطلاعات (Data) و دستوراتی (Instructions) ذخیره می شوند که Cpu برای اجرای عملیات به آنها نیاز دارد. می دانید که هر برنامه شامل دستوراتی است که به زبان صفر و یک ها نوشته شده (یا ترجمه شده) اند. بنابراین در حافظه Ram نیز اطلاعات به شکل صفرها و یک ها ذخیره می شوند. می توانید حافظه Ram را به شکل چند ردیف از مکانهای ذخیره سازی تصور نمایید. برنامه نویسان تصور دیگری از حافظه Ram دارند.

آنها مجموعه بیت ها را در یک « لغت » (Word) گروه بندی می کنند. به همین دلیل پردازنده هایی که از گذرگاه اطلاعات ۳۲ بیتی استفاده می کنند در واقع از لغات ۳۲ بیتی استفاده می کنند. پردازنده هایی که از گذرگاه اطلاعات ۶۴ بیتی استفاده می کنند از لغات ۶۴ بیتی استفاده می کنند. اما در پشت صحنه واقعیت این است که برنامه ها می توانند به بایت های انفرادی داخل حافظه Ram دسترسی داشته باشند. در شکل زیر نمایی از ساختار حافظه Ram را مشاهده می کنید که مکان هر بایت یک آدرس منحصر به فرد دارد. Cpu برای بازخوانی اطلاعات از حافظه Ram یا ثبت اطلاعات در حافظه Ram باید آدرس مکانهای ذخیره سازی در این حافظه را بداند.

در فصل ۱۲ جزئیات مربوط به تبادل اطلاعات از طریق گذرگاه های کامپیوتر بین تراشه ها را می آموزید. هر گاه سیستم (System bus) ارتباط بین حافظه Ram و Cpu را برقرار نموده و شامل سیستم هایی است که اطلاعات بر روی آنها حرکت می کنند. تعداد بیت های موجود در گذرگاه آدرس مشخص کننده مقدار حافظه ای هستند که کامپیوتر شخصی می تواند به آنها دسترسی داشته باشد. به عنوان مثال اگر در یک سیستم از گذرگاه آدرس ۳۲ بیتی استفاده شود پس 2^{32} یعنی ۴ گیگابایت را می توان آدرس دهی نمود.

یا در یک سیستم که از گذرگاه آدرس ۶۴ بیتی استفاده می شود پس 2^{64} ۹۵۵۱۶۱۶،۷۳۷،۱۸۴۴۶۷۴۴ خانه حافظه را می توان آدرس دهی نمود.

مفهوم DRAM (Dynamic random access memory)

در بیشتر کامپیوترهای شخصی از تراشه‌هایی حافظه Dram استفاده می شود که به دلیل سرعت زیاد، ظرفیت زیاد و هزینه پایین این نوع حافظه است. در یک تراشه Dram برای ذخیره یک بیت اطلاعات از یک ترانزیستور و یک کاپاسیتور استفاده می شود. کاپاسیتور مقدار جاری بیت را ذخیره و نگهداری می کند.

مشکل اصلی مربوط به استفاده از کاپاسیتور آن است که شارژ آنها برای مدت محدودی باقی می ماند و باید هر چند لحظه یکبار شارژ آنها نوسازی شود. کنترل کننده حافظه به منظور تجدید شارژ کاپاسیتور ابتدا محتوی آن را خوانده و نگهداری می کند. پس از تجدید شارژ کنترل کننده حافظه باید مقدار آن کاپاسیتور را دوباره به آن برگرداند. سرعت تجدید شارژ محتوی بیت توسط کنترل کننده حافظه باید معادل ۶۶ مگاهرتز باشد.

همچنین هنگامی که Cpu محتوی ذخیره شده در حافظه Ram را درخواست می کند، کنترل کننده حافظه باید محتوی جاری کاپاسیتور را بگیرد تا مشخص کند که اطلاعاتی در آن ذخیره شده است.

اگر کاپاسیتور در برگیرنده محتوی 1 باشد، کنترل کننده حافظه باید محتوی کاپاسیتور را نوسازی (تجدید) نماید. در زمانی که کنترل کننده حافظه محتوی کاپاسیتور را می خواند این محتوی از درون کاپاسیتور خارج می شود و این فرایند را « خواندن تخریبی» اطلاعات یا Destructive read می نامند.

چون کنترل کننده حافظه باید بطور مرتب و دائمی تراشه‌های حافظه Ram را نوسازی نماید، این نوع تراشه‌ها از سایر انواع حافظه‌ها کندتر عمل می‌کنند. اما مزیت اصلی این تراشه‌ها ظرفیت زیاد ذخیره سازی اطلاعات در این نوع تراشه فقط از یک ترانزیستور و یک کاپاسیتور استفاده می‌شود.

مفهوم حافظه SRAM (Static random access memory)

به دلیل قیمت پایین و ظرفیت زیاد ذخیره‌سازی در بیشتر کامپیوترهای شخصی از تراشه‌های حافظه Dram برای پیاده سازی حافظه اصلی استفاده می‌کنند. در این کامپیوترها به منظور افزایش کارایی و سرعت سیستم از حافظه پر سرعت میانجی (Cache) نیز استفاده می‌شود که به دلیل گرانی کمتر استفاده می‌شوند. در حافظه میانجی از فن آوری Sram استفاده می‌شود.

در تراشه‌های حافظه Dram کاپاسیتور برای نگهداری محتوی خود لازم است تا بطور مرتب نوسازی شود، امام در تراشه‌های Sram نیاز به تجدید یا نوسازی شارژ وجود ندارد.

همچنین کنترل کننده حافظه می‌تواند محتوی این حافظه را بدون عملیات خواندن تخریبی اجرا نماید. به همین دلیل سرعت دسترسی اطلاعات در این نوع تراشه‌ها بسیار بیشتر است.

بی‌نیازی تراشه‌های Sram به خاطر آن است که در این تراشه‌ها از کاپاسیتور استفاده نمی‌شود. اما در عوض از پنج یا شش ترانزیستور برای ذخیره یک بیت اطلاعات

استفاده می شود. به همین دلیل ظرفیت ذخیره سازی اطلاعات در حافظه های Sram نسبت به حافظه های Sram نسبت به حافظه های Dram کمتر است.

پکیج حافظه های Ram

حافظه های Ram بر روی یک یا چند شکاف داخل برد اصلی قرار می گیرند. بستگی به نوع برد اصلی تعداد شکافهای خالی برای استقرار حافظه ها و نوع تراشه ای که آن برد اصلی پشتیبانی می کند متفاوت است.

بطور کلی تراشه حافظه Ram متشکل از چند تراشه است و تراشه های Ram را به تراشه های Sim m و تراشه های Dim m طبقه بندی می کنند. Sim m یک برد مدار کوچک است که در برگیرنده تراشه های حافظه و یک کانکتور است که تراشه حافظه را بر روی سوکت Sim m روی برد اصلی مستقر می کند. Dim m شباهت زیادی به تراشه Sim m دارد با این تفاوت که کانکتور متصل دهنده تراشه Dim m به سوکت Dim m به روش الکترونیکی به یکدیگر وابسته اند. در شکل زیر نمونه ای از یک تراشه Sim m را مشاهده می کنید.

تراشه های قدیمی Sim m شامل تراشه های کوچکتر ۳۲ کیلوبایتی بودند. اما به مرور زمان سرعت و ظرفیت ذخیره اطلاعات در تراشه های Sim m و Dim m تحول یافته است.

تراشه های Sim m از کانکتورهای ۳۰ پینی استفاده می کردند اما در حال حاضر از کانکتورهای ۷۲ پینی در آنها استفاده می شود. تراشه های Dim m از کانکتورهای ۱۶۸ پینی استفاده می کنند.

تراشه‌های Sim m ۷۲ پینی در هر گذر می توانند ۳۲ بیت اطلاعات را منتقل نمایند در حالی که تراشه های Dim m پینی در هر گذر می توانند ۶۴ بیت اطلاعات را منتقل نمایند. هنگامی که قصد ارتقای حافظه کامپیوتر را دارید باید آگاه باشید که در سیستم شما از تراشه های Sim m یا Dim m حافظه پشتیبانی شده است.

مفهوم بانکهای حافظه

تراشه‌های حافظه را داخل شکافهای مخصوص بر روی برد اصلی مستقر می کنیم گاهی این شکافها را بانکهای حافظه (Memory banks) می نامند. یک بانک در واقع معرف گروهی از سوکت‌ها است که تعداد بیت‌های اطلاعات آن با تعدادی بیت های اطلاعات تبادل شده توسط گذرگاه سیستم مطابقت داشته باشد. فرض کنید که گذرگاه سیستم و Cpu از نوع ۶۴ بیتی باشند. اگر از تراشه‌های حافظه ۳۲ بیتی استفاده نمایید باید دو تراشه را طوری گروه بندی نمایید از یک تراشه حافظه استفاده نمود و باید دو تراشه ۳۲ بیتی حافظه را بر روی سیستم نصب کنیم.

هنگام نصب تراشه های حافظه در سیستم گاهی لازم است تا برخی ملزومات دیگر را نیز تأمین نمایید. مثلاً در برخی از بردهای اصلی لازم است تا تراشه هایی را که داخل بانک حافظه قرار می دهید یک اندازه باشند. در چنین شرایطی نمی توان یک تراشه حافظه ۳۲ مگابایتی در یک شکاف قرار دارد و در شکاف دیگر یک تراشه حافظه ۱۲۸ مگابایتی.

در برخی بردهای اصلی لازم است تا تراشه های حافظه که ر بانکهای حافظه قرار می دهید هم سرعت باشند. البته در بیشتر اوقات می توانید تراشه‌های حافظه متفاوت را

در شکافهای حافظه یک برد اصلی مستقر نمایید. مثلاً می توانید از یک تراشه 32MB
و از یک تراشه 16MB در شکافهای حافظه استفاده نمایید.

سرعت تراشه‌ها

نامگذاری حافظه RAM بر اساس عبارت Random access memory است که
مفهوم آن دسترسی مستقیم (تصادفی) به محتوی حافظه است. این نامگذاری به دلیل
آن است که Cpu می تواند هر مکان دلخواه در حافظه Ram بطور مستقیم (و بدون
حفظ ترتیب) دسترسی داشته باشد. مهم تر اینکه زمان دسترسی Cpu به اولین و
آخرین خانه یکسان است.

مقدار زمان لازم برای اینکه تراشه حافظه یک مقدار از تحویل دهد مدت دسترسی یا
Access time می نامند. فن آوریهای مختلف برای تراشه‌ها ابداع شده که هر کدام مدت
دسترسی متفاوتی دارند. تراشه‌های رایج Dram سرعت بین ۶۰ تا ۷۰ نانو ثانیه دارند.
تراشه‌های Sram مدت دسترسی ۱۰ نانو ثانیه و یا کمتر دارند.

طی چند سال گذشته انواع فن آوریهای نوین حافظه ابداع و عرضه شده اند. در جدول زیر انواع فن آوریهای حافظه و مدت دسترسی هر کدام از آنها را نشان داده ام:

مدت دسترسی	فن آوری
۵۰ نانوثانیه	Fast page mode (FPM)
۵۰ نانوثانیه	Extended data out (EDO)
۶۶ مگاهرتز	Synchronous dynamic ram (SDRAM)
۱۰۰ مگاهرتز	SDRAM (pc 100 sdram)
۸۰۰ مگاهرتز	RDRAM
۱۳۳ مگاهرتز	SDRAM (pc133 sram)
۲۶۶ مگاهرتز	DDR SDRAM

وضعیت انتظار Cpu

Cpu داخل کامپیوتر بر اساس سرعت ساعت داخلی خود عمل می کند که بسایر سریعتر از گذرگاه سیستم و بسیار سریعتر از حافظه Ram است. فرض کنید Cup کامپیوتر شما با سرعت 100 Mhz کار می کند. بنابراین هر چرخه Cpu معادل یک نانوثانیه است. اما عملکرد تراشه های حافظه Dram با سرعت ۶۰ نانوثانیه است. هرگاه Cpu به اطلاعات یا دستوراتی نیاز داشته باشد که داخل حافظه Ram مستقر باشند، Cpu مجبور است مدتی را بیکار مانده و در انتظار بماند تا اطلاعات و دستورات از حافظه Ram برسند.

جهت خرید فایل word به سایت www.kandoocn.com مراجعه کنید
یا با شماره های ۰۹۳۶۶۰۲۷۴۱۷ و ۰۹۳۶۶۴۰۶۸۵۷ و ۰۶۶۴۱۲۶۰-۰۵۱۱ تماس حاصل نمایید

اگر یک Cpu با سرعت ۱ Ghz و تراشه‌های حافظه با سرعت 60dram داشته باشید،
آنگاه Cpu برای دریافت اطلاعات از حافظه Ram باید حداقل معادل ۶ چرخه Cpu
بیکار و منتظر بماند.

فن آوری‌های حافظه

برنامه نویسان اغلب اوقات حافظه را به عنوان یک ستون طولانی از مکانهای انفرادی ذخیره‌سازی اطلاعات تصور می‌کنند در حالی که تراشه‌های حافظه در واقع اطلاعات را داخل ستونها و سطرهای متعدد سازماندهی می‌کنند. تعداد سطرها و ستونها در هر تراشه بستگی به نوع و پکیج آن تراشه دارد. هر سطر داخل یک تراشه میلیونها ستون دارد که در برگیرنده مکانهای ذخیره سازی بیت ها هستند. برای پیدا کردن مکان ذخیره یک بیت داخل تراشه حافظه در واقع کنترل کننده حافظه ابتدا سطر حاوی آن اطلاعات را پیدا می‌کند. سپس کنترل کننده حافظه ستون داخل آن سطر را پیدا می‌کند که مکان شروع ذخیره اطلاعات مورد نظر است.

فرض کنید که تراشه Dram مدت دسترسی ۶۰ نانوثانیه داشته باشد. بخش از این مدت دسترسی مربوط به عملیات جستجوی سطر است (چیزی حدود ۱۵ نانوثانیه). بخش دیگری از مدت دسترسی مربوط به عملیات جستجوی ستون مورد نظر است (چیزی حدود ۱۵ نانوثانیه)، بقیه مدت دسترسی مربوط به عملیات خواندن یا نوشتن محتوی حافظه است.

هر برنامه‌ای که اجرا می‌شود تمایل دارد تا دستوراتی را اجرا کند و به اطلاعاتی دسترسی پیدا کند که نزدیک آخرین اطلاعات مورد استفاده قرار دارند. به همین دلیل بیشتر برنامه‌ها ۸۰ درصد زمان پردازش را صرف ۲۰ درصد از کدها و اطلاعات می‌کنند.

مفهوم Memory inter leaving

بیشتر زمان مصرف شده در ارتباط با ارجاع به حافظه مربوط به زمانی است که کنترل کننده حافظه مشغول پیدا کردن مکان ذخیره اطلاعات داخل تراشه حافظه صرف می کند. کنترل کننده حافظه ابتدا سطر مربوطه و سپس مربوطه را پیدا می کند.

تکنیک **Memory inter leaving** یک تکنیک قدیمی است که برای افزایش کارایی سیستم استفاده می شد و طی آن بایت های یک مقدار را در بانکهای گوناگون حافظه قرار می دادند.

به این ترتیب زمانی که اولین کنترل کننده بانک حافظه به دنبال پیدا کردن سطر و ستون مکان ذخیره اولین بایت است، دومین کنترل کننده بانک حافظه به دنبال پیدا کردن سطر و ستون مکان ذخیره دومین بایت می گردد. در این روش مدت دسترسی به اطلاعات کوتاهتر می شد.

مفهوم حافظه FPM (Fast page mode)

در این نوع حافظه که در دهه ۸۰ میلادی ابداع شد به تراشه حافظه این امکان را می دهند تا سطر مکان قرارگیری آخرین اطلاعات دسترسی یافته را به خاطر بیاورد. در این تکنیک حافظه به صفحات با اندازه ثابت تقسیم می شود. این صفحات از ۵۱۲ بایت تا ۴ کیلوبایت گنجایش دارند. هر صفحه شامل یک سطر از اطلاعات داخل حافظه است.

مفهوم حافظه EDO (Extended data out)

در دهه ۹۰ میلادی پردازنده‌های پنتیوم یک فن‌آوری جدید یعنی Edo را جایگزین فن‌آوری Fpm نمودند. تراشه‌های Edo می‌توانستند مدت دسترسی به اطلاعات را بر اساس ارجاعات متوالی به حافظه کاهش دهند.

حافظه SDRAM (Synchrous dynamic random access memory)

به مرور زمان سرعت تراشه‌های حافظه به شدت افزایش یافت اما به دلیل عدم رشد متناسب سرعت گذرگاه سیستم نوعی ناهمگونی در عملکرد سیستم‌ها ایجاد شد. در دهه ۹۰ میلادی تراشه‌های حافظه SDRAM توسعه یافتند. این تراشه‌ها می‌توانستند عملیات تراشه حافظه را با سرعت گذرگاه سیستم هماهنگ نمایند. به دلیل توانایی این تراشه‌ها در هماهنگی با سرعت گذرگاه سیستم، سرعت آنها برحسب مگاهرتز (Mhz) محاسبه و بیان می‌شود.

برای تعیین مدت چرخه تراشه‌های SDRAM کافی است عدد ۱ را بر سرعت آنها تقسیم کنید. به عنوان مثال تراشه SDRAM با سرعت 100mhz دارای مدت دسترسی معادل ۱۰ نانوثانیه است. سازندگان تراشه‌ها به منظور افزایش هر چه بیشتر سرعت عملیات سیستم و در پشتیبانی از گذرگاه سیستم با سرعت 200 mhz، تراشه‌های جدید DDR SDRAM را ابداع نموده و سپس تراشه‌های حافظه ESDRAM را عرضه نمودند.

تراشه‌های DDR SDRAM می‌توانند دو برابر اطلاعات را در هر چرخه انتقال دهند. در تراشه‌های ESDRAM برای افزایش سرعت عملیات از حافظه میانجی (Cache) توکار استفاده شده است.

حافظه RAMBUS

در سال ۱۹۹۹ میلادی تراشه‌های حافظه Ram bus ابداع و عرضه شدند که از یک گذرگاه مخصوص برای تبادل اطلاعات بین Ram و Cpu استفاده می‌کردند. این تراشه‌ها قادرند ۱۶ بیت اطلاعات را با سرعت 800 mhz انتقال دهند. در فن آوری این تراشه‌ها از یک تراشه حافظه مخصوص با نام Rim m استفاده شده است. این تراشه به یک شکاف ۱۶۸ پینی Rim m نیاز دارد.

مفهوم Video RAM

در فصل ۱۷ این کتاب عملیات ویدیوی کامپیوترهای شخصی را با جزئیات کامل می‌آموزید. بیشتر کارتهای ویدیویی مجهز به حافظه جداگانه هستند که از آن برای ذخیره تصویر ویدیویی فعلی (روی صحنه) استفاده می‌کنند. در بیشتر کارتهای ویدیویی از یک تراشه مخصوص استفاده می‌شود که همزمان عملیات خواندن و نوشتن اطلاعات ویدیویی را پشتیبانی می‌کند. این حافظه‌ها را تراشه Dual-mode می‌نامند.

حافظه مجازی ویندوز

در فصل ۱۰ این کتاب عملکرد سیستم عامل در کامپیوترهای شخصی را می‌آموزید. در آن فصل می‌خوانید که سیستم عامل ویندوز از یک فن آوری تحت عنوان Virtual-memory management (مدیریت حافظه مجازی) بهره می‌گیرد و این توهم

را برای برنامه‌ها ایجاد می‌کند که هر کدام آنها یک فضای ۴ گیگابایتی از حافظه Ram بطور جداگانه در اختیار دارند. ویندوز برای پیاده سازی این فن آوری فضای ۴ گیگابایتی از حافظه Ram را با فضای خالی از دیسک سخت ترکیب نموده و آن را در اختیار برنامه‌ها قرار دهد تا دستورات و اطلاعات خود را در آنجا ذخیره نمایند. هرگاه طی عملیات در محیط ویندوز ظرفیت حافظه Ram پر شود، ویندوز بطور خودکار بخشی از اطلاعات مستقر در حافظه Ram را به فضاهای خالی دیسک سخت منتقل می‌سازد، این اطلاعات در یک فایل مخصوص که آن را Page file می‌نامند مستقر می‌شوند تا فضای خالی در حافظه Ram ایجاد شود. اگر برنامه به اطلاعات منتقل شده در دیسک سخت نیاز داشته باشد، ویندوز بطور خودکار و بدون دخالت کاربر بخشی از اطلاعات فعلی حافظه Ram را به فضای مخصوص دیسک سخت منتقل نموده و با استفاده از این تکنیک نوعی توهم برای برنامه‌های در حال اجرا ایجاد می‌کند طوری که آنها تصور می‌کنند فضای نامحدود از حافظه Ram در اختیار آنها قرار دارد. علاوه بر این چون به هر برنامه یک فضای مجازی اختصاص داده می‌شود پس سایر برنامه‌ها نمی‌توانند به اطلاعات مربوط به این برنامه دسترسی داشته باشند یا اختلالی در کار آن برنامه ایجاد نمایند.

سیستم عامل ویندوز با استفاده از تکنیک Virtual memory به هر برنامه مقدار نامحدود از فضای ذخیره‌سازی را ارائه می‌دهد. سالها قبل که Ms-dos سیستم عامل برتر کامپیوترهای شخصی بود برنامه‌ها با مشکل محدودیت شدید حافظه مواجه می‌شدند. در محیط Ms-dos برنامه‌ها از فن‌آوریهای حافظه به شرح زیر استفاده می‌کردند:

- Conventional memory
- Expanded memory
- Extended memory
- High memory
- Upper memory

امروزه کمتر کسی از برنامه‌های تحت Ms- dos استفاده می‌کند و می‌توانید انواع حافظه ذکر شده در بالا را به دست فراموشی بسپارید. اما اگر کامپیوتر خود را از سیستم عامل Ms- dos به ویندوز ارتقا داده باشید پس هنوز هم کامپیوتر شما از این نوع حافظه پشتیبانی دارد. طی چند قسمت بعدی این حافظه‌های تحت Ms- dos را خیلی مختصر توضیح داده‌ام تا با تکنیک‌های مدیریت حافظه در محیط Ms- dos آشنا شوید.

حافظه Conventional (قراردادی)

تعداد بیت‌های موجود در یک فضای ذخیره‌سازی معرف مقدار حافظه‌ای است که سیستم می‌تواند از آن بهره‌برداری نماید. سیستم عامل Ms- dos از آدرس دهی ۲۰ بیتی استفاده می‌کند. در این روش سیستم عامل و سایر برنامه‌ها می‌توانند 2^{20} یا یک مگابایت از فضای حافظه را آدرس دهی نمایند. در محیط Ms- dos اولین ۶۴۰ کیلوبایت از فضای حافظه را حافظ قراردادی یا Conventional memory می‌نامیدند. بیشتر برنامه‌های اصلی (مثلاً خود Ms- dos) در همین فضای حافظه مستقر می‌شوند.

۳۸۴ کیلوبایت فضای بالایی حافظه قراردادی برای حافظه ویدیویی و درایورهای وسایل و bios Ram استفاده می‌شوند. به دلیل سادگی برنامه‌های تحت Ms- dos اغلب فضای

حافظه قراردادی برای اجرای برنامه‌ها کافی بود اما به مرور زمان با پیچیده شدن برنامه‌ها نیاز به فضای بیشتر ذخیره‌سازی افزایش یافت.

حافظه Expanded memory

برنامه‌های تحت Ms-dos به ۶۴۰ کیلوبایت فضای حافظه قراردادی محدود می‌شوند. به مرور زمان برنامه‌ها پیچیده‌تر شده و حجم دستورات و اطلاعات مورد نیاز اجرای برنامه‌ها افزایش یافت و به همین ترتیب نیاز برنامه‌ها به فضای حافظه افزایش یافت. به منظور تامین فضای ذخیره‌سازی مورد نیاز برنامه‌ها شرکت‌های لوتوس، اینتل و میکروسافت با همکاری یکدیگر یک فن آوری جدید مدیریت حافظه ابداع نمودند. این تکنیک برنامه‌ها را فریب می‌داد تا فکر کنند که به فضای ذخیره‌سازی بیشتر از فضای حافظه قراردادی دسترسی دارند. این فضای اضافی را Expanded memory یا Ems نامیدند. این فن آوری برای کامپیوترهای اولیه Ibm Pe ابداع شد که در آنها از پردازنده 8088 استفاده شده بود. در این تکنیک از یک کارت حافظه Ems و یک نرم افزار مخصوص همین کارت استفاده می‌شد تا برنامه‌ها بتوانند اطلاعات خود را در قسمت‌های ۶۴۰ کیلوبایتی تقسیم نموده آن اطلاعات را داخل حافظه Ems ذخیره نمایند. سپس یک ناحیه ۶۴ کیلوبایتی در حافظه قراردادی رزرو می‌شد تا قطعات اطلاعات برنامه‌ای در حال اجرا را نگهداری نماید. هرگاه برنامه به دستورات یا اطلاعات نیاز داشته باشد نرم‌افزار Ems آن اطلاعات را از کارت حافظه Ems به فضای ۶۴ کیلوبایتی فضای حافظه قراردادی منتقل می‌سازد. با استفاده از روش جابه‌جایی اطلاعات بین فضای حافظه Ems و فضای مخصوص داخل حافظه قراردادی برنامه‌ها می‌توانند حجم

بزرگی از اطلاعات را آدرس دهی نمایند. اما فرایند انتقال اطلاعات بین این دو حافظه بسیار زمان گیر بوده و کارایی سیستم را کاهش می‌داد. به همین دلیل فن‌آوری جدید Extended memory ابداع و جایگزین فن‌آوری Extended memory شد.

حافظه Extended memory

با ابداع پردازنده‌های 80286 در تکنیکهای مدیریت حافظه نیز تحولی رخ داد که آن را تکنیک Extended memory می‌نامند. این فن‌آوری که آن را Xms می‌نامند مدیریت حافظه بیشتر از یک مگابایت را تأمین می‌کند. در فن‌آوری Ems برای استفاده از فضای اضافی بیشتر از فضای حافظه قراردادی لازم بود تا اطلاعات بطور مرتب بین کارت حافظه Ems و فضای حافظه قراردادی منتقل شوند که سبب کاهش کارایی عملیات می‌شد. اما در فن‌آوری Xms برنامه‌ها می‌توانستند بطور مستقیم به فضای حافظه بیش از یک مگابایت دسترسی داشته و آدرس دهی می‌نمایند.

کنترل استفاده سیستم از حافظه

اغلب کاربران ویندوز می‌شنوند که بهترین روش افزایش سرعت و کارایی سیستم افزایش حافظه Ram است. قبل از اینکه Cpu برنامه‌ای را اجرا کند (حتی خود ویندوز را) آن برنامه باید به داخل حافظه Ram منتقل شود. در محیط ویندوز بسیاری از برنامه‌ها حتی بدون درخواست کاربر در پشت صحنه اجرا می‌شوند. به عنوان مثال فرایند Print spoler که عملیات چاپی سیستم شما را مدیریت می‌کند بدون دخالت شما در پشت صحنه اجرا می‌شود. در ضمن قبل از اینکه ویندوز بخواهد با وسایل سخت افزاری نصب شده در سیستم تعامل داشته باشد، نرم افزارهای مدیریت آن وسایل که آنها را

Device driver می نامند باید داخل حافظه Ram مستقر شوند. به همین دلیل بخش قابل توجهی از حافظه Ram توسط ویندوز و سایر برنامه های پشتیبانی اشغال می شود. اگر مصرف حافظه فیزیکی در سیستم شما زیاد باشد پس افزایش حافظه Ram به افزایش کارایی و سرعت سیستم شما کمک می کند. بنابراین بهتر است قبل از اقدام به خرید و نصب حافظه Ram اضافی ابتدا مصرف حافظه سیستم خود را کنترل نمایید.

۱- در محیط ویندوز به ترتیب Start → All programs → accessories را کلیک کنید.

۲- گزینه System tools و سپس گزینه System information را کلیک نموده و مدتی صبر کنید.

۳- اکنون اطلاعات مربوط به سیستم را مشاهده می کنید.

یک ویژگی دیگر در محیط ویندوز به شما کمک می کند تا مقدار مصرف حافظه سیستم را به هنگام اجرای سایر برنامه ها کنترل نمایید. این برنامه کمکی در ویندوزهای قبلی با نام Windows resource meter و در نسخه های جدید با نام Task manager در اختیار شما قرار دارد. در نسخه های قبلی ویندوز :

۱- به ترتیب Start → All programs → accessories را کلیک کنید.

۲- گزینه System tools و سپس گزینه Resource meter را کلیک کنید.

۳- آیکن این برنامه کمکی در نوار وظیفه ویندوز آشکار خواهد شد. برای مشاهده پنجره برنامه Resource meter این آیکن را کلیک می کنید.

در نسخه های جدید ویندوز از برنامه کمکی Task manager استفاده نمایید.

۱- در مکان خالی از نوار وظیفه کلیک راست نموده و گزینه Task manager را کلیک کنید.

۲- پنجره Windows task manager آشکار خواهد شد. برگه Performance را کلیک کنید.

۳- داخل این برگه ارقام و نمودارهای مربوط به مصرف سیستم از Cpu و حافظه را مشاهده و کنترل نمایید.

۴- دکمه Minimize در این پنجره را کلیک کنید. یک آیکن به شکل مربع سبز رنگ سمت راست نوار وظیفه آشکار خواهد شد. این آیکن نشانگر استفاده سیستم از منابع موجود است. رنگ سبز تیره معرف حداقل استفاده از منابع است و رنگ سبز روش نشاندهنده حداکثر استفاده از منابع سیستم است. سرانجام این پنجره را می توانید ببندید. اما بهترین روش برای کنترل مقدار مصرف سیستم از منابع موجود استفاده از برنامه کمکی System momitor در نسخه های قبلی ویندوز است. در نسخه های قبلی ویندوز.

۱- به ترتیب accessories → All programs → Start را کلیک کنید.

۲- گزینه System tools و سپس گزینه System momntor را کلیک کنید. پنجره System monitor آشکار خواهد شد.

۳- در نوار منوی این پنجره به ترتیب Edit → Add item را کلیک کنید. پنجره Add item آشکار خواهد شد.

۴- گزینه Memory manager را انتخاب نمایید. فهرستی از مطالب مرتبط با حافظه آشکار خواهد شد.

۵- گزینه Un used physical memory را انتخاب نمایید. دکمه Ok را کلیک کنید تا بتوانید نمودار مربوط به حافظه قابل استفاده (استفاده نشده) در سیستم را مشاهده نمایید. در نسخه‌های جدید ویندوز مانند Xp یا ۲۰۰۰ از برنامه کمکی Performance استفاده نمایید:

- ۱- به ترتیب Control panel → Edit را کلیک کنید.
- ۲- آیکن Administrative tools را دوبار کلیک کنید.
- ۳- سپس آیکن Performance را دوبار کلیک کنید.
- ۴- در نوار ابزار پنجره Performance دکمه Add (+) را کلیک کنید.
- ۵- پنجره Add counters آشکار خواهد شد. در فیلد Performance object گزینه memory را انتخاب نمایید.
- ۶- زیر قسمت Select counters from list می‌توانید شمارشگرهای مربوط به جنبه‌های مختلف حافظه را انتخاب نمایید. مثلاً گزینه Available mbytes را انتخاب می‌کنید تا بتوانید آمار و نمودار مربوط به مقدار حافظه قابل استفاده را کنترل نمایید. سپس دکمه Add را کلیک کنید. سرانجام دکمه Close را کلیک کنید.
- ۷- اکنون داخل پنجره Performance آمار و نمودار مربوط به شمارشگر مورد نظر برای بررسی حافظه مصرفی سیستم را مشاهده می‌کنید.

اجرای برنامه‌های ارزیابی و سنجش حافظه

در فصل اول این کتاب آموختید که با اجرای برنامه‌های ارزیابی (Benchmark) می‌توانید نقاط ضعف سیستم را شناسایی نمایید. بر روی وب صدها برنامه ارزیابی حافظه را میتوان به دست آورد.

مانند برنامه Men tach که آن را از سایت [www. Cpureview. Com](http://www.Cpureview.Com) می‌توان بازگذاری نمود. این برنامه به شما کمک می‌کند تا تواناییهای پهنای باند حافظه سیستم را شناسایی نمایید. می‌توانید نتایج ارزیابی سیستم خود را با سایر سیستم‌ها مقایسه نموده و حتی می‌توانید نتایج ارزیابی سیستم خود را داخل بانک اطلاعاتی این وب سایت قرار دهید.

استفاده از برنامه Sandra برای نمایش اطلاعات حافظه سیستم

با استفاده از برنامه Sandra می‌توانید اطلاعات سطح پایین مربوط به حافظه سیستم را به دست آورید. برای گرفتن این برنامه به وب سایت

[www. Sisoftware. Demon. Co.uk](http://www.Sisoftware.Demon.Co.uk)

رمایعه نمایید. پس از نصب این برنامه و اجرای آن باید اکنون

Windows memory information را دوبار کلیک کنید. همچنین با دوبار کلیک آیکن

Memory benchmark می‌توانید برنامه ارزیابی و سنجش حافظه سیستم را اجرا کنید.

آمادگی برای ارتقای حافظه

پس از اجرای برنامه‌های ارزیابی اگر به این نتیجه رسیده‌اید که باید حافظه سیستم را

ارتقا دهید باید چند مرحله عملیات را قبل از اقدام به خرید حافظه Ram انجام دهید.

ابتدا باید انواع و سرعت و اندازه حافظه مورد پشتیبانی در سیستم خود را تشخیص دهید. در برخی کامپیوترها از حافظه Sim m و در برخی دیگر از حافظه Dim m و در برخی دیگر از حافظه Rim m پشتیبانی شده است. سپس باید ملزومات بانک حافظه سیستم را در نظر بگیرید تا بتوانید تعداد تراشه حافظه مناسب با برد اصلی را خریداری نمایید. معمولاً با مراجعه به وب سایت سازنده کامپیوتر یا وب سایت سازنده برد اصلی می توانید مشخصات و ملزومات حافظه سیستم را به دست آورید.

پس از شناسایی ملزومات حافظه سیستم باید بدانید که در حال حاضر از چه نوع حافظه‌ای در کامپیوتر شما استفاده شده است. برنامه Cmos setup معمولاً این اطلاعات را در اختیار شما قرار می دهد.

تراشه‌های حافظه را داخل شکاف حافظه بر روی برد اصلی قرار می دهید. قبل از اقدام به خرید تراشه‌های حافظه دقت کنید که سوکت‌های موجود در سیستم شما از کانکتورهای نقره‌ای یا از کانکتورهای طلایی پشتیبانی دارند. سپس تراشه حافظه‌ای را خریداری کنید که با آن کانکتور مطابقت داشته باشد.

برای جابه‌جایی تراشه حافظه و نصب آن در برد اصلی بهتر است از مچ‌بندهای الکتریسیته ساکن استفاده نمایید تا سایر تراشه‌های موجود در سیستم آسیب نینند.

ارتقا حافظه سیستم

فرقی نمی کند که حافظه Sim m یا Dim m یا Rim m در سیستم شما استفاده باشد، مراحل نصب حافظه در سیستم یکسان است:

۱- کامپیوتر را خاموش نموده و از برق جدا کنید.

۲- درب جعبه کامپیوتر را باز کنید.

۳- قبل از دست زدن به اجزای داخل سیستم مطمئن شوید که با زمین یا میز چوبی تماس بگیرید.

مطمئن تر است که از مچ بند ضد الکتریسیته ساکن استفاده نمایید.

۴- تراشه‌های حافظه موجود در سیستم را از شکاف آنها جدا کنید. ابتدا باید گیره‌های جانبی تراشه را باز کنید و سپس تراشه را بیرون بکشید.

۵- تراشه جدید را داخل شکاف حافظه قرار دهید. اگر تراشه Sim m داری باید تراشه را اندکی متمایل و مورب داخل شکاف فشار دهید.

مراقب کانکتورهای متصل به شکاف حافظه باشید. اگر این کانکتورها شکسته شوند آن شکاف غیر قابل استفاده خواهد شد.

۶- اگر تراشه‌های Dim m یا Rim m استفاده می‌کنید باید مراقب باشید تا کانکتورهای جانبی شکافی تراشه را ببندید.

۷- پس از نصب تراشه‌ها درب جعبه کامپیوتر را ببندید.

۸- کامپیوتر را به برق وصل نموده و روشن کنید.

رفع مشکلات نصب حافظه

معمولاً پس از نصب حافظه اضافی هنگامی که سیستم را روشن می‌کنید ویندوز حافظه اضافی را شناسایی نموده و از آن استفاده می‌کند. اگر راه اندازی سیستم پس از نصب حافظه با مشکل مواجه می‌شود مراحل زیر را کنترل نمایید:

- کامپیوتر را خاموش نموده و از برق جدا کنید. جعبه کامپیوتر را باز کرده و مطمئن شوید که تراشه‌های حافظه به درستی داخل شکافهای مربوطه قرار گرفته باشند. کانکتورهای که تراشه را بر روی شکاف نگه می‌دارند کنترل کنید. درب جعبه را بسته و کامپیوتر را روشن کنید.

- اگر راه‌اندازی سیستم همچنان با مشکل مواجه است باید کنترل کنید که آیا تراشه‌های جدید با برد اصلی شما سازگاری دارند یا نه. مثلاً ممکن است حافظه Sim m از نوع ۲۷ پینی با مشخصات MB EDO ۱۶ خریداری کرده باشید در حالی که برد اصلی کامپیوتر شما از حافظه Sim m ۷۲ پینی با مشخصات 16MB FPM پشتیبانی داشته باشید.

- اگر تراشه‌ها با برد اصلی شما سازگار هستند باید مشخصات تراشه‌های حافظه را با ملزومات بانکهای حافظه مقایسه نمایید. ممکن است تراشه حافظه ۳۲ بیتی خریداری نموده باشید در حالی که برد اصلی کامپیوتر از گذرگاه ۶۴ بیتی پشتیبانی می‌کند.

- اگر سیستم همچنان دچار مشکل است سعی کنید تعداد تراشه‌های حافظه را کم کنید. ممکن است یک یا چند تراشه حافظه خراب شده باشند.

- ممکن است ارتباط تراشه با برد اصلی دچار مشکل شده باشد. کانکتورهای مربوط به تک تک تراشه‌ها را کنترل کنید. ممکن است کانکتور خالی یا کثیف شده باشد. کانکتور را با یک مدا پاک کن تمیز کنید. سپس از اسپری هوای فشرده استفاده نمایید.

امکان دارد سیستم روشن شود اما عملیات Post ناموفق باشد. در این شرایط به پیام‌های خطا دقت نمایید. ممکن است مشکل ناشی از ناسازگاری Bios باشد.

- معمولاً سیستم شما حافظه جدید را بطور خودکار شناسایی نموده و از آنها استفاده می‌کند. اما در برخی سیستم‌های پس از نصب حافظه اضافی لازم است تا تنظیمات Cmos را ارتقاء دهید.

حذف استفاده از حافظه Ems و Xms در محیط ویندوز

در محیط Ms-dos برنامه‌ها از حافظه بسط یافته و حافظه توسعه یافته استفاده می‌کردند تا مقدار حافظه در دسترس را افزایش دهند. سیستم عامل Ms-dos همچنین از نواحی حافظه memory و Upper-High- memory استفاده می‌کند اما برای این منظور باید سیستم خود را راهنمایی کنید تا درایوهای حافظه Ems و Xms را نصب نکند.

هر بار که ویندوز شروع به کار می‌کند، ویندوز ابتدا محتوی فایل Config.sys را کنترل می‌کند.

این فایل در ریشه درایو راه انداز قرار دارد.

۱- در محیط ویندوز به ترتیب run → Start را کلیک کنید.

۲- در فیلد Run فرمان Command را تایپ نموده و کلید Enter (یا دکمه Ok) را فشار دهید.

۳- یک پنجره شامل سطر فرمان Ms-dos در اختیار شما قرار می‌گیرد.

۴- در سطر فرمان عبارت Cd windows را تایپ کرده و کلید Enter را فشار دهید.

۵- سپس فرمان mem را تایپ کرده و کلید Enter را فشار دهید.

۶- اکنون مقادیر استفاده سیستم از حافظه های Ems و Xms را مشاهده می کنید. اگر می خواهید استفاده سیستم از حافظه های مربوط به برنامه های Ms-dos را حذف کنید. باید فایل Config. Sys را در محیط برنامه Notepad باز کرده و سپس مدخل Device را پیدا کنید. در ابتدای این مدخل عبارت Rem را تایپ کنید. مثلاً
Rem device =c:\windows himem.sys
تغییرات فایل را ذخیره کنید. دفعه بعد که کامپیوتر را روشن کنید از نواحی حافظه Ems و Xms استفاده نخواهد شد.

کنترل مقدار استفاده ویندوز از حافظه RAM فیزیکی

هر بار که کامپیوتر را روشن می کنید Bios سیستم عملیات Post را اجرا می کند. طی این عملیات Bios حافظه سیستم را کنترل می کند تا از سلامت آن مطمئن شود. اگر Bios با خطایی در حافظه سیستم مواجه شود یک پیام خطا نشان داده و ادامه عملیات Post را متوقف می کند. در این چنین شرایطی کامپیوتر را خاموش و سپس روشن می کنید تا عملیات Post دوباره اجرا شود. اگر مجبورید از سیستم استفاده کنید و باید هر طور شده آن را راه اندازی نمایید می توانید برنامه Cmos setup را باز کرده و عملیات آزمایش حافظه Ram در مجموعه عملیات Post را غیر فعال نمایید. در این شرایط پس از راه اندازی سیستم باید محدودیتی برای استفاده ویندوز از حافظه فیزیکی سیستم ایجاد و تنظیم نمایید:

۱- به ترتیب accessories → All programs → Start محیط ویندوز را کلیک کنید.

۲- گزینه System tools و سپس گزینه System information را کلیک کنید.

۳- در محیط پنجره System information به ترتیب

Tools → System configuration utility

را کلیک کنید.

۴- داخل پنجره این برنامه دکمه Advanced را کلیک کنید. پنجره

Advanced troubleshooting settings آشکار خواهد شد.

۵- داخل این پنجره گزینه Limit memory to را کلیک نموده تا فعال شود. سپس در

فیلد عددی حداکثر حافظه فیزیکی را برحسب مگابایت وارد می کنیم. دکمه Ok را کلیک

می کنیم.

پس از تعویض حافظه معیوب فراموش نکنید که دوباره از برنامه

System configuration استفاده نموده و محدودیت استفاده از حافظه فیزیکی (گزینه

Limit memory to) را غیر فعال نمایید.

نصب و بررسی حافظه در یک سیستم

سیستمی که در اختیار من قرار دارد مجهز به مادربرد 865pe Neo2 می باشد. این

مادربرد دارای چهار شکاف برای تراشه های حافظه است. مکان استقرار تراشه های

حافظه در کروی این مادربرد را مشاهده می کنید. در این شکافها می توانیم تراشه های

DDR dim m از نوع ۱۸۴ پینی با ۸ بانک حافظه استفاده کنیم. البته می توانیم از

تراشه های حافظه SDRAM / DDR400 / DDR333 / DDR266 نیز در این شکافها

استفاده نماییم به شرط آنکه حداقل یک تراشه حافظه Dim m نصب کرده باشیم.

حافظه DDRSDRAM شباهت زیادی به تراشه‌های حافظه SDRAM عادی دارد با این تفاوت که سرعت انتقال اطلاعات را دو برابر می‌سازد. مصرف برق این تراشه‌ها معادل ۲/۵ ولت است در حالی که تراشه‌های عادی SDRAM معادل ۳/۳ ولت مصرف دارند. در تراشه‌های SDRAM عادی از ماژولهای ۱۶۸ پینی استفاده می‌شود در حالی که تراشه‌های Ddrsdram از ماژولهای ۱۸۴ پینی استفاده می‌کنند. حداقل باید یک تراشه از نوع Dim m در یکی از شکافها حافظه نصب کنید. هر شکاف Dim m تا یک گیگابایت حافظه را پشتیبانی دارد. می‌توانید تراشه‌های یک طرفه یا دو طرفه را نصب کنید.

نصب تراشه‌های حافظه

۱- تراشه‌های DDR DIMM فقط یک نقطه تماس دارند که در مرکز تراشه قرار دارد. به همین دلیل تشخیص جهت قرارگیری تراشه در داخل شکاف برد اصلی بسیار ساده است.

۲- تراشه را به حالت عمودی داخل شکاف Dim m قرار دهید. آن را با احتیاط فشار دهید تا قسمت طلایی تراشه به طور کامل در سوکت فرو رود.

۳- گیره‌های پلاستیکی در دو طرف شکاف Dim m بطور خودکار بسته می‌شوند.